

www.csr.ir

از منظر آمار

اشتغال و بیکاری در ایران

دکتر رؤیا طباطبایی

مشکلات مربوطه جهت سنجش رابطه آنها اختصاص دارد. در پایان، در قالب جداولی، مقایسه‌ای میان نرخ فعالیت در گروه‌های سنی به تفکیک مرد و زن، نرخ بیکاری به تفکیک مرد و زن و تعداد ساعات کار (هفتگی) در برخی از کشورها (از میان کشورهای که اطلاعات مربوط به آنها در دسترس بوده) انجام می‌شود.

۱- مقدمه

با توجه به این که آشنایی با تعاریف، مفاهیم، روش‌های آمارگیری و مطابقت آن با استانداردهای جهانی در مورد اشتغال و بیکاری جهت تجزیه و تحلیل و استفاده از نتایج به دست آمده و ارزیابی صحیح وضعیت بازار،

چکیده

مقاله حاضر، بایان اهداف و موارد استفاده طرح اشتغال و بیکاری از نظر اقتصادی - اجتماعی به روش‌های جمع‌آوری اطلاعات مربوط به اشتغال و بیکاری با توجه به استانداردهای بین‌المللی اشاره می‌کند. در قسمت سوم وضعیت جمع‌آوری اطلاعات مربوط به اشتغال و بیکاری در ایران مورد مطالعه قرار گرفته و در قسمت چهارم برخی از تعاریف مهم مورد استفاده، ارائه می‌شود. در قسمت پنجم برخی جداول نتایج طرح اشتغال و بیکاری در ایران، تهیه شده که توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، مورد بررسی قرار می‌گیرد. قسمت‌های بعدی مقاله به تشریح اشتغال ناقص، تبیین ارتباط بین اشتغال و رفاه اقتصادی و

می‌تواند پایه‌ای برای اندازه‌گیری تولید کار و دسترسی به منابع انسانی جهت تولید اقتصادی باشد. عرضه نیروی کار عبارت است از جمعیتی که نیروی کار را برای تولید کالاها یا خدمات در یک زمان معین به وجود آورد.

آمارهای مربوط به جمعیت فعال اقتصادی برای طراحی و ارزیابی سیاست‌های دولت و ارتقای تولید شغل از ضروریات می‌باشد. از آنجایی که اشتغال منبع عمده درآمد افراد جامعه می‌باشد، آمارهای مربوط به اشتغال می‌تواند به عنوان عاملی در تنظیم و ارزیابی سیاست‌های اقتصادی دولت به منظور ایجاد درآمد، توزیع مناسب درآمد و کاهش فقر مورد استفاده قرار گیرد.

از آمارهای مربوط به جمعیت شاغل و بیکار می‌توان جهت مطالعه تحقیقات اجتماعی - اقتصادی در زمینه اندازه و ترکیب نیروی فعال جامعه استفاده کرد.

۲- روش‌های جمع‌آوری اطلاعات در مورد اشتغال و بیکاری

۱- روش‌های جمع‌آوری اطلاعات در مورد شاغلین

به طور کلی اطلاعات مربوط به شاغلین از چهار منبع زیر به دست می‌آید:

الف: آمارگیری نمونه‌ای از خانوارها؛

ب: آمارگیری به طریق سرشماری از بنگاه‌ها؛

ج: برآوردهای رسمی ملی؛

د: اطلاعات ثبت شده مربوط به شاغلین در طرح‌های تأمین اجتماعی.

ضروری می‌باشد، در این مقاله سعی شده است به اجمال به این موضوعات پرداخته شود.

یکی از دلایل اساسی طرح آمارگیری از جمعیت فعال اقتصادی (مجموع جمعیت شاغل و جمعیت بیکار) اهمیت نتایج این آمارگیری در ارتباط با دیگر آمارهای اقتصادی و اجتماعی است. دو موضوع مهم در رابطه با جمعیت فعال اقتصادی به ترتیب در زمینه‌های اقتصادی و اجتماعی به شرح ذیل می‌باشد:

۱- اندازه‌گیری منابع انسانی موجود و زمان کار غیر استفاده شده جهت تنظیم اقتصاد کلان و برنامه‌ریزی‌های نیروی انسانی؛

۲- اندازه‌گیری ارتباط میان اشتغال، درآمد و دیگر مشخصه‌های اجتماعی و اقتصادی جهت تنظیم برنامه‌ها و سیاست‌های اشتغال، ایجاد درآمد، اجرای طرح‌های حمایتی اجتماعی، آموزشی و دیگر طرح‌ها.

در زمینه اقتصاد، اطلاعات مربوط به جمعیت فعال می‌تواند اطلاعات پایه‌ای در مورد اندازه و ساختار نیروی کار را به دست دهد. این اطلاعات می‌تواند با نشان دادن روند تغییرات نیروی کار و اشتغال، در تجزیه و تحلیل و ارزیابی سیاست‌های اقتصاد کلان یک کشور مورد استفاده قرار گیرد. به ویژه، نرخ بیکاری به عنوان یک نماگر که چگونگی اجرای برنامه‌های اقتصادی یک کشور را نشان می‌دهد، مورد توجه می‌باشد.

در زمینه توسعه نیروی انسانی، جمع‌آوری اطلاعات مربوط به جمعیت فعال اقتصادی

در ذیل به اختصار در مورد هر یک از روش های جمع آوری آمار اشتغال توضیحاتی ارائه می شود.

۲- روش های جمع آوری اطلاعات در مورد

بیکاران

به طور کلی اطلاعات مربوط به بیکاران از چهار منبع متفاوت به شرح ذیل جمع آوری می شود:

الف: آمارگیری نمونه ای از نیروی کار؛

ب: برآوردهای رسمی؛

ج: آمارهای مربوط به بیمه های تأمین اجتماعی؛

د: آمارهای بر مبنای مراجعه کنندگان به مراکز کاریابی.

الف- آمارگیری نمونه ای از نیروی کار: این

روش آمارگیری نمونه ای معمولاً آمار قابل قبولی در مورد بیکاری را به دست می دهد. به خصوص آن که در این روش بیکارانی را که به روش های دیگر تحت پوشش قرار نمی گیرند (به طور مثال، افرادی که به تازگی در جستجوی کار می باشند) به حساب می آیند. به طور کلی تعریف «بیکار» به کار برده شده در این روش هماهنگ با تعاریف و توصیه های بین المللی است. به علاوه نرخ بیکاری به دست آمده از این روش بسیار قابل اعتماد می باشد، چرا که این نرخ از نسبت بیکاران به کل جمعیت فعال (شاغل و بیکار) که از یک طرح آمارگیری یکسان استخراج شده است، به دست می آید.

ب- برآوردهای رسمی: در این روش برآورد

آمارهای مربوط به بیکاری با توجه به برآوردهایی است که توسط مسئولان رسمی کشورها و با در نظر گرفتن مجموعه اطلاعاتی که به وسیله

در ذیل به اختصار در مورد هر یک از روش های جمع آوری آمار اشتغال توضیحاتی ارائه می شود.

الف - آمارگیری نمونه ای از خانوارها: این

نوع آمارگیری روش معمول کسب اطلاعات راجع به کل نیروی کار (شاغل و بیکار) و همچنین کل جمعیت غیر فعال (خانه دار، محصل و...) می باشد.

این روش آمارگیری اطلاعاتی راجع به شاغلین اعم از مزد و حقوق بگیر، کارفرما و کارکن مستقل، کارکنان فامیلی و... را به دست می دهد. اطلاعات معمولاً مربوط به یک دوره زمانی کوتاه، برای مثال، یک روز گذشته و یا یک هفته گذشته می باشد. این روش معمولاً تفاوتی بین افراد شاغلی که تمام وقت و یا کمتر از تمام وقت کار می کنند، قائل نمی شود.

ب - آمارگیری از بنگاه ها: در این روش،

آمارگیری از کارکنان بنگاه هایی که به آنها در یک فاصله زمانی معین پرداخت هایی شده است، انجام می گیرد. آمارگیری می تواند به صورت سرشماری و یا نمونه ای انجام گیرد.

ج- برآوردهای رسمی: این گونه آمارها

توسط مسئولان رسمی کشورها محاسبه و اعلام می شود. برآوردها بر مبنای اطلاعاتی با استفاده از متغیرهای مختلف اقتصادی و اطلاعات مربوط به آمارگیری ها و یا سرشماری ها می باشد.

د- آمارهای مربوط به تأمین اجتماعی: این

آمارها با استفاده از اطلاعات مربوط به افراد مورد حمایت طرح های تأمین اجتماعی به

۳- وضعیت جمع‌آوری اطلاعات مربوط به اشتغال و بیکاری در ایران

متأسفانه در ایران آمارگیری از نیروی کار سابقه طولانی ندارد و کار زیادی در این مورد انجام نگرفته است. در گذشته آمارهای مربوط به نیروی کار عمدتاً معطوف به نتایج سرشماری بوده که هر ۵ یا ۱۰ سال یک بار انجام می‌گرفته است. وزارت کار اطلاعاتی راجع به افرادی که جهت کار به مراکز کاریابی مراجعه می‌نمایند، جمع‌آوری می‌کند. این اطلاعات، همان‌طور که قبلاً توضیح داده شده است، نمی‌تواند تصویر روشن و دقیقی از نیروی کار و یا نرخ بیکاری به دست دهد، زیرا کلیه افرادی که بیکار هستند به این مراکز مراجعه نمی‌کنند. برخی از سازمان‌های دولتی معمولاً با توجه به اطلاعات مربوط به برخی از متغیرهای اقتصادی و یا نتایج سرشماری‌ها، برآوردهایی در مورد نیروی کار انجام می‌دهند که البته این گونه برآوردها دقیق نبوده و همواره با خطای بسیار همراه است. هر چند در فقدان آمارگیری‌های نمونه‌ای شاید این گونه برآوردها تنها راه حل به حساب آید.

در چند سال گذشته مرکز آمار ایران نمونه‌گیری طرح اشتغال و بیکاری را به اجرا درآورده است. این طرح معمولاً در آذرماه هر سال انجام شده است. نتایج این طرح به دلیل مستمر نبودن آمارگیری و در نظر نگرفتن نوسانات فصلی از دقت کافی برخوردار نیست. آمارگیری مقطعی در یک زمان از سال نه تنها دارای دقت لازم نیست، بلکه نتایج به هنگام را

آمارگیری‌ها و همچنین دیگر متغیرهای اقتصادی - اجتماعی انجام می‌گیرد، به دست می‌آید. استفاده از روش برآورد نیروی کار و نرخ بیکاری تقریباً به دلیل انجام آمارگیری‌های نمونه‌ای در این زمینه، بسیار کم شده و رو به کاهش است.

ج- آمارهای مربوط به تأمین اجتماعی: برآوردهای نرخ بیکاری که از این طریق به دست می‌آید با توجه به تعداد افراد بیکاری است که تحت پوشش تأمین اجتماعی قرار می‌گیرند. نرخ بیکاری با توجه به این روش، عبارت است از نسبت افراد بیکار تحت پوشش بیمه به کل افراد تحت پوشش بیمه. با توجه به این که تعداد و درصد افراد بیکار و شاغل که تحت پوشش بیمه قرار می‌گیرند، لزوماً نشان دهنده کل شاغلین و بیکاران نمی‌باشد، نرخ بیکاری به دست آمده از این طریق دقت لازم را ندارد.

د- آمارهای ثبت شده از مراجعه کنندگان به مراکز کاریابی: این آمارگیری بر مبنای ثبت تعداد افراد مراجعه کننده به مراکز کاریابی است و تغییرات تعداد بیکاران از مقایسه تعداد این افراد در دوره‌های مختلف به دست می‌آید. از آنجایی که کلیه افراد در جست و جوی کار به این مراکز مراجعه نمی‌کنند و برخی از شاغلین که مایل اند تغییر شغل دهند نیز جزو این گونه افراد به شمار می‌آیند، آمارهای حاصل از این روش آمارگیری، از دقت مطلوب برخوردار نمی‌باشد.

۴- برخی تعاریف مهم

تعاریف ارائه شده در زیر عمدتاً همان تعاریف به کار برده در آمارگیری‌های نمونه‌ای در ایران است که عموماً با استانداردهای بین‌المللی مطابقت دارد.

کار: کار عبارت است از هر نوع فعالیت فکری و یا بدنی که به منظور کسب درآمد نقدی و یا غیر نقدی صورت پذیرد و هدف آن تولید کالا یا ارائه خدمت باشد. فعالیت‌هایی نظیر خانه‌داری، تحصیل و ورزش (غیر حرفه‌ای) کار به حساب نمی‌آیند.

نیروی کار (جمعیت فعال): نیروی کار شامل کلیه افرادی است که دارای شرایط لازم برای قرار گرفتن در جمع شاغلان و بیکاران را داشته باشند.

لازم به توضیح است که معمولاً یک حد پایین سنی (معمولاً بین ۱۰ تا ۱۵ سال) برای نیروی کار در نظر گرفته می‌شود. در آمارگیری‌های نمونه‌ای که در ایران انجام می‌شود این محدوده سنی، ۱۰ سال، (فقط افراد بالای ۱۰ سال شامل نیروی کار می‌باشند) و برای مقایسه بین‌المللی این محدوده سنی ۱۵ سال است.

شاغل: شاغل به فردی گفته می‌شود که حداقل دارای ۱۰ سال سن بوده و در طول یک زمان مشخص او را بتوان جزو شاغلان مزدبگیر و یا خود اشتغال محسوب نمود. لازم به توضیح است که زمان مشخص اشاره شده در بالا در آمارگیری‌های نمونه‌ای که در ایران انجام می‌شود، یک هفته قبل از انجام مصاحبه

نیز به دست نمی‌دهد به خصوص آن که در وضعیت فعلی شرایط اشتغال و بیکاری در ایران حساس می‌باشد. لازم به توضیح است که هم‌اکنون نتایج طرح اشتغال و بیکاری در بسیاری از کشورها به صورت فصلی و برخی حتی به صورت ماهانه منتشر می‌شود.

از نیمه دوم سال ۱۳۷۸، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران طرح اشتغال و بیکاری را به صورت فصلی در مناطق شهری کشور به اجرا درآورده است. با توجه به روش‌های آماری به کار برده شده، نتایج این طرح از دقت مطلوب برخوردار بوده و به هنگام می‌باشد. هر چند در این طرح مناطق روستایی تحت پوشش قرار نمی‌گیرند، ولی با توجه به این که اکثریت جمعیت کشور در مناطق شهری می‌باشند و بادر نظر گرفتن این که نرخ بیکاری در روستاها معمولاً کمتر از شهرها بوده است، نتایج کلی نرخ بیکاری منتشر شده از سوی بانک مرکزی را می‌توان به عنوان نتایج کل کشور تلقی نمود.

آمارگیری اشتغال و بیکاری در روستاها با توجه به تعداد زیاد روستاها، پراکندگی آنها، تفاوت فصلی بودن فعالیت اقتصادی در آنها در مقایسه با شهرها و عدم امکان آمارگیری مستمر در طول سال از آنها، می‌بایست به گونه‌ای متفاوت از شهرها انجام گیرد. یک راه حل این است که این طرح در مناطق روستایی در زمان‌های اوج و یارکود کشاورزی انجام گیرد.

است. این زمان ممکن است در کشورها متفاوت باشد ولی استاندارد بین‌المللی همان یک هفته است.

نرخ فعالیت ویژه: نرخ فعالیت ویژه نسبت

جمعیت فعال (شاغل و بیکار) ۱۵ ساله و بیشتر به مجموع جمعیت فعال و جمعیت غیر فعال ۱۵ ساله و بیشتر است که به درصد بیان می‌شود.

نرخ فعالیت ناویژه: نرخ فعالیت ناویژه عبارت است از نسبت کل جمعیت فعال (شاغل و بیکار) به کل جمعیت (در همه سنین) که به درصد بیان می‌شود.

نرخ اشتغال: نرخ اشتغال از نسبت افراد شاغل به مجموع جمعیت شاغل و بیکار است که به درصد بیان می‌شود.

نرخ بیکاری: نرخ بیکاری عبارت است از نسبت افراد بیکار به مجموع جمعیت شاغل و بیکار که به درصد بیان می‌شود.

۵- برخی نتایج طرح اشتغال و بیکاری در ایران

جدول ذیل استخراج شده از «گزارش نتایج بررسی اشتغال و بیکاری» در مناطق شهری کشور سال ۱۳۷۹ منتشره از سوی بانک مرکزی

است. این زمان ممکن است در کشورها متفاوت باشد ولی استاندارد بین‌المللی همان یک هفته است.

بیکار: بیکار به فردی گفته می‌شود که حداقل دارای ۱۰ سال سن بوده و طی هفته قبل از انجام مصاحبه همزمان فاقد کار، آماده برای کار و جویای کار است.

افراد خارج از نیروی کار (جمعیت غیرفعال): افراد خارج از نیروی کار یا جمعیت غیرفعال، شامل کلیه افرادی است که با توجه به زمان بررسی (در طول هفته قبل از انجام مصاحبه) به عنوان شاغل و بیکار طبقه‌بندی نشده‌اند، مانند محصلین، خانه‌دارها، و افراد با درآمد بدون کار (بازنشسته و غیر بازنشسته) و سایرین.

نرخ فعالیت: نرخ فعالیت عبارت است از نسبت جمعیت فعال (شاغل و بیکار) ۱۰ ساله و بیشتر به مجموع جمعیت فعال و جمعیت غیر فعال ۱۰ ساله و بیشتر که به درصد بیان می‌شود.

لازم به توضیح است که تعیین محدوده سنی می‌تواند نرخ فعالیت را به شدت تغییر دهد. در ایران محدوده ۱۰ سال به بالا در نظر گرفته شده است، ولی جهت مقایسه‌های

جدول ۱- نرخ اشتغال و بیکاری (درصد)

شرح	نرخ فعالیت	نرخ اشتغال	نرخ بیکاری	نسبت با سوادان	
				در جمعیت فعال	در جمعیت فعال
کل مناطق شهری	۳۶/۹	۸۷/۵	۱۲/۵	۹۱/۴	۶۶/۱
					۳۳/۹

جدول ۲- نرخ فعالیت به تفکیک زن و مرد (درصد)

نرخ فعالیت			شرح
زن	مرد	کل	
۱۰/۹	۵۰/۹	۳۱/۴	کل (ناویژه)
۱۲/۸	۵۹/۹	۳۶/۹	۱۰ ساله و بیشتر
۱۵/۰	۷۱/۰	۴۳/۶	۱۵ ساله و بیشتر (ویژه)

جدول ۳- جمعیت فعال مناطق شهری (درصد)

بیکار			شاغل			جمعیت فعالیت			شرح
زن	مرد	کل	زن	مرد	کل	زن	مرد	کل	
۴/۴	۸/۱	۱۲/۵	۱۲/۵	۷۴/۹	۸۷/۵	۱۶/۹	۸۳/۱	۱۰۰	کل مناطق شهری

جدول ۴- جمعیت فعال مناطق شهری (درصد)

نرخ بیکاری			نرخ اشتغال			شرح
زن	مرد	کل	زن	مرد	کل	
۲۶/۱	۹/۸	۱۲/۵	۷۳/۹	۹۰/۲	۸۷/۵	کل مناطق شهری

جدول ۵- جمعیت فعال مناطق شهری به تفکیک چند مؤلفه (درصد)

بخش عمومی	بخش خصوصی						جمع کل	شرح
	بدون مزد		مزد و حقوق بگیر	کارکن مستقل	کارفرما	جمع		
مزد و حقوق بگیر	کارکن فامیلی	کارآموز	مزد و حقوق بگیر	مستقل	کارفرما	جمع	۱۰۰/۰	کل مناطق شهری
۳۳/۹	۳/۹	۰/۵	۲۶/۹	۲۹/۳	۵/۶	۶۶/۱		

جدول ۶- جمعیت فعال و بیکاران به ترتیب مدارک تحصیلی (درصد)

علوم دینی	دکترا	فوق لیسانس	لیسانس	فوق دیپلم	متوسطه	راهنمایی	ابتدایی	سواد آموزی	خواندن و نوشتن	بیسواد	کل	
۰/۴	۰/۸	۱/۱	۹/۰	۵/۲	۲۲/۲	۱/۷۷	۲۳/۴	۲/۶	۷/۲	۹/۴	۱۰۰	شاغلین
۰/۱	۰/۳	۰/۶	۱۲/۴	۳/۷	۴/۴	۱۹/۰	۱۶/۰	۱/۰	۲/۹	۲/۹	۱۰۰	بیکاران

بیکاری اولویت دارد - بدین معنی که چنانچه فردی حتی مدت کوتاهی (در هفته گذشته) نیز فعالیت اقتصادی داشته است شاغل محسوب می‌شود - در نتیجه وضعیتی که فرد دارای فقدان جزئی کار است در نتایج آماری کاملاً مشخص نمی‌گردد. بدین ترتیب مفهوم اشتغال ناقص مطرح می‌شود.

اشتغال ناقص در دو حالت تعریف می‌گردد. حالت اول که اشتغال ناقص آشکار نامیده می‌شود، وقتی است که فرد دارای حجم اشتغال ناکافی باشد و حالت دوم که اشتغال ناقص پنهان نامیده می‌شود، هنگامی وقتی است که فرد دارای درآمد پایین، عدم استفاده از مهارت، بهره‌وری پایین و نظایر آن باشد.

طبق تعریف بین‌المللی، اشتغال ناقص آشکار شامل کلیه افراد شاغلی است که در اشتغال مزد بگیری به طور غیر اختیاری کمتر از مدت عادی کار می‌کنند و در جست و جوی کار اضافی و یا آماده کار اضافی می‌باشند.

از آنجایی که کم‌اشتغالان به عنوان جمعیت شاغل محسوب می‌شوند و در گروه بیکار و یا جمعیت غیر فعال (خانه‌دار، محصل، بازنشسته

جمهوری اسلامی ایران است.

چنانچه برآورد جمعیت را برای دوره مورد بررسی در کل کشور ۶۳/۸ میلیون نفر، در مناطق شهری ۴۰/۳ میلیون نفر و در مناطق روستایی ۲۳/۵ میلیون نفر در نظر بگیریم با توجه به نرخ فعالیت، نرخ اشتغال و نرخ بیکاری در مناطق شهری کشور، تعداد افراد شاغل در مناطق شهری کشور حدود ۱۷/۱ میلیون نفر و تعداد افراد بیکار حدود ۱/۶ میلیون نفر برآورد می‌شود. چنانچه همین نرخ‌ها را برای مناطق روستایی نیز اعمال نماییم (معمولاً نرخ بیکاری در روستاها کمتر از شهرها می‌باشد)، در نتیجه تعداد کل شاغلین در کشور حدود ۱۷/۵ میلیون نفر و تعداد کل بیکاران حدود ۲/۶ میلیون نفر برآورد می‌گردد.

۶- اشتغال ناقص

بنا به تعریف بین‌المللی فردی شاغل محسوب می‌شود که در دوره مورد پرسش (هفته گذشته) حداقل یک ساعت فعالیت اقتصادی داشته باشد. بنابراین، بیکاری به معنی فقدان کلی کار است و از آنجایی که در تعاریف، اشتغال بر

می‌گیرد. همچنین در پرسشنامه مربوطه، سئوالاتی در مورد وضعیت شغلی افراد خانوار مطرح می‌گردد. با کامل کردن سئوالات مربوط به وضعیت شغلی افراد خانوار در پرسشنامه بررسی بودجه خانوار می‌توان رابطه منطقی بین شغل و درآمد افراد را به دست آورد.

۸- مقایسه نرخ فعالیت، نرخ بیکاری و تعداد ساعات کار در برخی از کشورها

در جدول شماره ۷، نرخ فعالیت در گروه‌های سنی مختلف به تفکیک مرد و زن در برخی از کشورهای آمده است. کشورها با توجه به دسترس بودن اطلاعات و از نقاط مختلف جهان انتخاب شده‌اند.

در میان کشورهای نامبرده در این جدول، اندونزی، کویت و سوئیس به ترتیب دارای بیشترین نرخ فعالیت، و ایران، مصر و ایتالیا به ترتیب دارای کمترین نرخ فعالیت می‌باشند.

هر چند نرخ فعالیت کل در ایران در پایین‌ترین ردیف کشورها قرار دارد، اما در گروه مردان، ایران در آخرین ردیف نمی‌باشد (پنج کشور دارای نرخ فعالیت کمتر از ایران هستند). هرچند در گروه زنان، نرخ فعالیت در ایران با اختلاف زیادی در آخرین ردیف می‌باشد.

همان‌طور که در جدول شماره ۸ ملاحظه می‌شود، کشورهای اسپانیا، کرواسی و روسیه دارای بالاترین نرخ بیکاری و کشورهای

و ... قرار نمی‌گیرند، مطالعه و بررسی این گروه از شاغلین نیز از اهمیت زیادی برخوردار است.

۷- اشتغال و رفاه اقتصادی

بنا به تعاریف بین‌المللی هدف از سنجش رابطه بین اشتغال و رفاه اقتصادی، تعیین تعداد و مشخصات افرادی است که بر مبنای فرصت‌های اشتغال موجود، قادر به حفظ سطح رفاه اقتصادی خود نمی‌باشند. این امر مستلزم ایجاد رابطه‌ای بین وضعیت شغلی افراد و وضعیت اقتصادی آنان است.

یکی از مشکلات مربوط به ایجاد رابطه بین وضعیت اشتغال و وضعیت اقتصادی، تعیین واحد سنجش است. واحد ارزیابی وضعیت اشتغال «فرد» است، در حالی که وضعیت اقتصادی بستگی به وضعیت «خانوار» دارد.

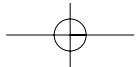
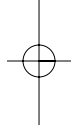
موضوع دیگر زمان سنجش می‌باشد. زمان سنجش وضعیت اشتغال معمولاً در یک دوره کوتاه مدت (هفته گذشته) ارزیابی می‌گردد. حال آن‌که زمان مناسب برای تعیین وضعیت اقتصادی یک خانوار، در یک زمان بلند مدت (معمولاً سالانه) سنجیده می‌شود.

با توجه به مطالب فوق‌الذکر، تعیین رابطه بین اشتغال و وضعیت اقتصادی می‌بایست بر مبنای یک دوره واحد بلند مدت (ترجیحاً سالانه) صورت گیرد. بررسی بودجه خانوار هر ساله انجام می‌شود، با توجه به این بررسی، هزینه‌ها و درآمدهای خانوار مورد پرسش قرار

جدول ۷- نرخ فعالیت^۱ در گروه های سنی به تفکیک مرد و زن در برخی از کشورها

کشور	۲۵-۳۹			۳۰-۳۴			۲۵-۲۹			۲۰-۲۴			۱۵-۱۹			کل (۱۵ سال به بالا)		
	زن	مرد	کل	زن	مرد	کل	زن	مرد	کل	زن	مرد	کل	زن	مرد	کل	زن	مرد	کل
۱- ایران ^۱	۹۹/۳	۹۹/۷	۹۹/۵	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴
۲- مصر ^۲	۹۹/۳	۹۹/۷	۹۹/۵	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴
۳- اندونزی	۹۹/۳	۹۹/۷	۹۹/۵	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴
۴- کویت	۹۹/۳	۹۹/۷	۹۹/۵	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴
۵- مالت	۹۹/۳	۹۹/۷	۹۹/۵	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴
۶- چین	۹۹/۳	۹۹/۷	۹۹/۵	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴
۷- کره	۹۹/۳	۹۹/۷	۹۹/۵	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴
۸- ژاپن	۹۹/۳	۹۹/۷	۹۹/۵	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴
۹- ترکیه	۹۹/۳	۹۹/۷	۹۹/۵	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴
۱۰- روسیه	۹۹/۳	۹۹/۷	۹۹/۵	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴
۱۱- سوئد	۹۹/۳	۹۹/۷	۹۹/۵	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴
۱۲- یونان	۹۹/۳	۹۹/۷	۹۹/۵	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴
۱۳- ایتالیا	۹۹/۳	۹۹/۷	۹۹/۵	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴
۱۴- اسپانیا	۹۹/۳	۹۹/۷	۹۹/۵	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴
۱۵- آلمان	۹۹/۳	۹۹/۷	۹۹/۵	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴
۱۶- سوئیس	۹۹/۳	۹۹/۷	۹۹/۵	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴
۱۷- سوئد	۹۹/۳	۹۹/۷	۹۹/۵	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴
۱۸- انگلستان	۹۹/۳	۹۹/۷	۹۹/۵	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴
۱۹- ایالات متحده	۹۹/۳	۹۹/۷	۹۹/۵	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴
۲۰- ترکیه	۹۹/۳	۹۹/۷	۹۹/۵	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴
۲۱- آمریکا	۹۹/۳	۹۹/۷	۹۹/۵	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴
۲۲- استرالیا	۹۹/۳	۹۹/۷	۹۹/۵	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴	۹۹/۱	۹۹/۷	۹۹/۴

۱- نرخ فعالیت: درصد از سربینه YEARBOOK OF LABOUR STATISTICS سال ۲۰۰۰ میلادی.
 ۲- نرخ فعالیت: درصد از سربینه مجموع شاخصین در یک سال به کل جمعیت (۱۵ ساله و بیشتر).
 ۳- نرخ بر اساس گزارش منابع اشتغال و بیکاری اشتغال شهری کشورها در سال ۱۳۹۹. بیکاری مرکزی جمهوری اسلامی ایران می باشد.
 ۴- نرخ بر اساس گزارش منابع اشتغال و بیکاری در سال ۱۳۹۹. مرکز امور ایران می باشد.

جدول ۷- نرخ فعالیت^۱ در گروه‌های سنی به تفکیک مرد و زن در برخی از کشورها

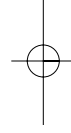
نام کشور	گروه‌های سنی													
	۶۰-۶۴		۵۵-۵۹		۵۰-۵۴		۴۵-۴۹		۴۰-۴۴		۱۵ سال به بالا			
	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	کل		
۱- ایران ^۲	۳/۸	۶۴/۲	۳۶/۳	۲۲/۳	۸/۲	۸۷/۵	۳۸/۰	۹۲/۳	۵۶/۳	۱۷/۷	۹۶/۶	۵۶/۷	۷۱/۰	۴۳/۶
۲- ایران ^۳	۶/۰	۶۶/۱	۳۸/۰	۲۳/۸	۱۰/۲	۸۴/۱	۲۷/۲	۹۲/۲	۵۳/۲	۱۵/۹	۹۶/۳	۵۵/۷	۷۶/۲	۴۴/۳
۳- مصر	۶/۰	۶۱/۸	۳۳/۹	۱۵/۲	۱۵/۲	۹۸/۳	۶۰/۳	۹۸/۵	۵۳/۵	۳۳/۶	۹۸/۵	۶۳/۶	۷۱/۵	۴۶/۰
۴- اندونزی	۳۶/۰	۶۶/۶	۴۹/۸	۲۸/۳	۶۰/۰	۹۵/۷	۷۸/۱	۹۸/۰	۸۰/۷	۶۲/۵	۹۸/۵	۸۱/۵	۸۶/۶	۶۷/۹
۵- مالدیو	۶/۰	۵۱/۹	۳۳/۸	۱۰/۲	۱۹/۰	۸۰/۷	۵۹/۳	۹۲/۲	۷۲/۷	۲۹/۷	۹۶/۸	۸۰/۸	۸۴/۲	۶۷/۷
۶- موزامبیک	۲۰/۸	۵۹/۲	۳۹/۶	۵۱/۲	۲۸/۳	۹۲/۶	۶۶/۱	۹۶/۸	۷۲/۲	۵۱/۵	۹۸/۲	۷۵/۵	۷۸/۷	۶۰/۶
۷- کره	۵۵/۸	۸۸/۱	۷۱/۳	۵۵/۸	۷۱/۳	۹۶/۸	۷۹/۷	۹۶/۸	۷۹/۷	۶۰/۵	۹۸/۲	۷۹/۲	۸۱/۸	۶۵/۸
۸- ژاپن	۲۶/۳	۶۵/۵	۵۵/۶	۵۱/۲	۵۵/۲	۸۹/۹	۷۳/۱	۹۳/۰	۷۸/۱	۶۳/۱	۹۲/۲	۷۹/۰	۷۶/۲	۶۰/۵
۹- ترکیه	۳۹/۷	۷۲/۱	۵۶/۳	۲۶/۳	۳۰/۲	۹۷/۱	۸۲/۲	۹۷/۵	۸۲/۷	۶۹/۵	۹۶/۷	۸۳/۸	۷۶/۹	۶۲/۹
۱۰- روسیه	۱۶/۰	۲۹/۲	۲۱/۵	۲۷/۲	۲۹/۲	۷۸/۹	۸۱/۹	۸۸/۶	۵۷/۷	۳۳/۲	۹۰/۳	۸۹/۲	۷۳/۵	۵۱/۸
۱۱- سوریه	۲۱/۲	۲۵/۲	۳۳/۰	۲۸/۷	۲۰/۲	۸۶/۷	۶۲/۹	۹۲/۳	۷۳/۲	۲۳/۰	۹۱/۰	۵۷/۵	۸۰/۷	۵۰/۹
۱۲- یونان	۸/۱	۳۱/۷	۱۹/۳	۲۲/۷	۳۸/۷	۸۰/۱	۵۹/۲	۹۳/۵	۷۳/۱	۵۸/۲	۹۶/۲	۷۹/۲	۶۶/۰	۵۱/۰
۱۳- ایتالیا	۱۵/۲	۳۹/۸	۲۶/۸	۲۷/۶	۲۸/۸	۸۸/۴	۶۳/۱	۹۳/۰	۷۱/۲	۶۰/۰	۹۲/۸	۷۷/۷	۶۶/۳	۴۸/۰
۱۴- اسپانیا	۱۲/۷	۳۰/۳	۲۱/۷	۲۵/۲	۷۷/۵	۹۰/۵	۸۰/۶	۹۲/۵	۸۶/۲	۷۹/۸	۹۵/۲	۸۷/۶	۶۷/۳	۵۷/۵
۱۵- آلمان	۲۶/۵	۴۲/۶	۳۲/۷	۲۲/۶	۳۲/۷	۹۶/۰	۸۶/۹	۹۶/۰	۸۶/۹	۷۷/۵	۹۶/۰	۸۶/۹	۷۷/۸	۶۶/۶
۱۶- سوئیس	۲۸/۲	۴۲/۷	۳۵/۸	۲۵/۸	۲۸/۲	۹۲/۲	۳۵/۸	۹۲/۱	۸۲/۹	۷۷/۶	۹۲/۱	۸۸/۷	۵۶/۳	۴۹/۹
۱۷- انگلستان	۲۶/۰	۷۷/۳	۳۳/۱	۵۰/۶	۷۰/۶	۸۶/۱	۷۸/۶	۹۱/۱	۸۲/۸	۸۰/۶	۹۲/۳	۸۴/۲	۵۸/۹	۶۵/۶
۱۸- کانادا	۲۵/۹	۷۷/۳	۵۱/۲	۴۲/۲	۳۷/۶	۹۱/۹	۶۳/۶	۹۵/۷	۶۸/۷	۲۷/۳	۹۶/۲	۷۱/۱	۳۸/۵	۸۴/۸
۱۹- مکزیک	۳۸/۸	۵۲/۸	۴۶/۲	۴۹/۸	۷۶/۰	۸۶/۹	۸۰/۳	۸۲/۵	۸۲/۵	۷۸/۲	۹۲/۳	۸۵/۱	-	-
۲۰- آمریکا	۱۸/۳	۲۶/۷	۳۲/۵	۵۸/۸	۶۵/۰	۸۵/۱	۷۵/۲	۷۳/۸	۸۹/۵	۷۳/۲	۹۱/۸	۸۲/۶	۷۲/۶	۶۳/۲

۱. استخراج شده از نشریه YEARBOOK OF LABOUR STATISTICS سال ۲۰۰۰ میلادی.

۲. نرخ فعالیت عبارتست از نسبت مجموع شاغلین و بیکاران به کل جمعیت (۱۵ ساله و بیشتر).

۳. نرخ بر اساس گزارش ناایجاد و بیکاری (مناطق شهری کشور) در سال ۱۳۷۸. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران می‌باشد.

۴. نرخ بر اساس گزارش ناایجاد و بیکاری سال ۱۳۷۸. مرکز آمار ایران می‌باشد.

جدول ۸- نرخ بیکاری در برخی از کشورها^۱

نام کشور	کل	مرد	زن
ایران ^۲	۱۲/۵	۹/۸	۲۶/۱
ایران ^۳	۱۴/۳	۱۳/۸	۱۶/۵
مصر	۸/۲	۵/۱	۱۹/۹
کانادا	۷/۶	۷/۸	۷/۳
مکزیک	۱/۷	۱/۵	۲/۲
آمریکا	۴/۲	۴/۱	۴/۳
اندونزی	۵/۵	-	-
ژاپن	۴/۷	۴/۸	۴/۵
کره	۶/۳	۷/۱	۵/۱
مالزی	۳/۴	-	-
پاکستان	۶/۱	۴/۲	۱۶/۸
فیلیپین	۹/۴	۹/۵	۹/۲
اسپانیا	۱۵/۹	۱۱/۱	۲۳/۰
فرانسه	۱۱/۹	۱۰/۲	۱۳/۶
آلمان	۸/۸	۸/۴	۹/۲
یونان	۱۰/۸	۷/۰	۱۶/۵
ایتالیا	۱۱/۴	۸/۸	۱۵/۷
روسیه	۱۳/۴	۱۳/۶	۱۳/۱
کراواسی	۱۳/۵	۱۲/۸	۱۴/۵
سوئیس	۳/۱	۲/۷	۳/۵
سوئد	۵/۶	۵/۹	۵/۲
ترکیه	۷/۳	۷/۷	۶/۴
انگلستان	۶/۰	۶/۷	۵/۱
استرالیا	۷/۲	۷/۳	۷/۱

۱. استخراج شده از نشریه YEARBOOK OF LABOUR STATISTICS سال ۲۰۰۰ می باشد.

۲. نتایج بر اساس گزارش نتایج اشتغال و بیکاری مناطق شهری کشور سال ۱۳۷۹ بانک مرکزی جمهوری ایران می باشد.

۳. نتایج بر اساس گزارش اشتغال و بیکاری کل کشور سال ۱۳۷۹ مرکز آمار ایران می باشد.

مکزیک، سوئیس و مالزی دارای کمترین نرخ بیکاری می باشند (آمار نرخ بیکاری ایران (۲) مورد مقایسه قرار گرفته است). در گروه زنان، نرخ بیکاری در ایران با اختلاف زیادی بیشتر از سایر کشورها است.

در جدول شماره ۹، که مربوط به تعداد ساعات کار (هفتگی) در برخی از کشورها است، کشورهای ایران، جمهوری کره و فیلیپین به ترتیب دارای بیشترین ساعات کار هفتگی در کل می باشند. در گروه مردان، کشورهای ایران، ترکیه و جمهوری کره دارای بیشترین ساعات کار هفتگی و در گروه زنان، کشورهای جمهوری کره، هنگ کنگ (چین) و فیلیپین به ترتیب دارای بیشترین ساعات کار هفتگی هستند.

همان طور که در جدول شماره ۹ ملاحظه می شود، متوسط تعداد ساعات کار هفتگی در کل و در گروه مردان در ایران بیشتر از سایر کشورها می باشد. با توجه به این که نرخ بیکاری در ایران بسیار بالا است. افزایش تعداد ساعات کار لزوماً ناشی از کمبود نیروی کار نیست، بلکه ممکن است افزایش تعداد ساعات کار ناشی از کمی درآمد و نیاز به کار بیشتر برای شاغلان باشد و برخی افراد ناچار به داشتن شغل دوم هستند و چنانچه درآمدها به اندازه کافی بود، شاید نیاز به کار بیشتر و یا شغل دوم نبود و زمینه های اشتغال بیشتر برای بیکاران فراهم می شد.

۵۶

جدول ۹- تعداد ساعات کار (هفتگی)
در برخی از کشورها به تفکیک مرد و زن*

نام کشور	کل	مرد	زن
لیتوانی	۳۶/۴	۳۶/۴	۳۴/۷
هلند	۳۸/۵	۳۸/۵	۳۷/۰
نروژ	۳۵/۴	۳۹/۳	۳۰/۶
لهستان	۴۰/۸	۴۲/۸	۳۸/۲
پرتغال	۳۸/۶	۳۸/۴	۳۸/۹
رومانی	۳۸/۰	۳۹/۶	۳۶/۰
روسیه	۳۳/۲	-	-
اسلوانی	۴۰/۴	۴۱/۱	۳۹/۷
سوئیس	۴۱/۸	-	-
سوئد	۳۶/۷	۳۹/۸	۳۳/۶
ترکیه	۴۵/۹	۴۹/۲	۳۸/۷
انگلستان	۴۰/۰	۴۱/۴	۳۷/۵
استرالیا	۳۵/۱	۳۹/۷	۲۹/۵
نیوزلند	۳۸/۷	۴۰/۴	۳۶/۷
کرواسی	۴۱/۹	۴۲/۸	۴۰/۹
یونان	۴۱/۰	۴۳/۰	۳۷/۰

جدول ۹- تعداد ساعات کار (هفتگی)
در برخی از کشورها به تفکیک مرد و زن*

نام کشور	کل	مرد	زن
ایران	۵۰/۲	۵۲/۷	۳۵/۵
آرژانتین	۴۲/۹	۴۷/۲	۳۵/۹
مکزیک	۴۴/۷	۴۷/۰	۴۰/۱
اروگوئه	۴۱/۸	۴۶/۴	۳۶/۲
آمریکا	۴۱/۱	۴۳/۲	۳۴/۸
هنگ کنگ (چین)	۴۵/۲	۴۵/۸	۴۴/۳
ژاپن	۴۲/۳	۴۶/۶	۳۶/۰
جمهوری کره	۴۷/۹	۴۸/۲	۴۷/۳
فیلیپین	۴۶/۲	۴۶/۶	۴۳/۲
اتریش	۳۵/۶	۳۸/۴	۳۱/۷
اسپانیا	۳۶/۲	۳۸/۲	۳۲/۷
فنلاند	۳۶/۵	۳۸/۳	۳۴/۵
فرانسه	۳۹/۷	۴۰/۵	۳۸/۶
ایسلند	۴۰/۳	۴۷/۸	۳۲/۶
ایرلند	۳۳/۲	۳۵/۰	۳۰/۵

* ارقام جدول با توجه به آخرین اطلاعات موجود در مورد کشورها، از نشریه YEARBOOK OF LABOUR STATISTICS سال ۲۰۰۰ استخراج شده است.

منابع

۳. گزارش نتایج اشتغال و بیکاری (مناطق شهری کشور) در سال ۱۳۷۹، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.
۴. گزارش نتایج اشتغال و بیکاری سال ۱۳۷۹، مرکز آمار ایران.

1. Surveys of Economically Active population - Employment, Unemployment & Underemployment, ILO
2. YearBook of Labour Statistics-2000